

Vlaanderen
is erfgoed

Onderzoeksrapport

Restanten van twee arbeiderswoningen in de Advokaatstraat te Boom

Eindverslag van een toevalsvondst

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

COLOFON

TITEL

Restanten van twee arbeiderswoningen in de advokaatstraat te Boom
Eindverslag van een toevalsvondst

REEKS

Onderzoeksrapporten agentschap Onroerend Erfgoed nr. 222

AUTEURS

Geert Vynckier, Koen De Groote, Brigitte Cooremans, Kristof Haneca,
An Lentacker en Johan Van Laecke

JAAR VAN UITGAVE

2022

Een uitgave van agentschap Onroerend Erfgoed Wetenschappelijke
instelling van de Vlaamse Overheid, Beleidsdomein Omgeving
Published by the Flanders Heritage Agency Scientific Institution of the
Flemish Government, policy area Environment

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Gonda Callaert

OMSLAGILLUSTRATIE

De kelders van de twee arbeiderswoningen
Copyright Onroerend Erfgoed, foto: Geert Vynckier

agentschap Onroerend Erfgoed
Havenlaan 88 bus 5
1000 Brussel
T +32 2 553 16 50
info@onroerenderfgoed.be
www.onroerenderfgoed.be

Dit werk is beschikbaar onder de Modellicentie Gratis Hergebruik v1.0.
This work is licensed under the Free Open Data Licence v1.0.

Dit werk is beschikbaar onder een Creative Commons Naamsvermelding 4.0 Internationaal-licentie. Bezoek <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> om een kopie te zien van de licentie.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

<https://doi.org/10.55465/SCKP6522>
ISSN 1371-4678
D/2022/3241/175

INHOUD

1	INLEIDING.....	5
2	ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN HET PROJECT	7
3	DE ONDERZOEKSOPDRACHT.....	8
3.1	ALGEMENE BEPALINGEN.....	8
3.2	DE VRAAGSTELLING MET BETREKKING TOT DE ARCHEOLOGISCHE SITE	8
3.3	RANDVOORWAARDEN BIJ TOEVALSVONDSTEN	9
4	WERKWIJZE EN STRATEGIE VAN DE OPGRAVING.....	10
5	AANPAK VERDER ONDERZOEK, ONDERZOEKSVRAGEN EN POTENTIEEL VOOR WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK	10
6	RELEVANTE VOORKENNIS EN RUIMERE CONTEXT	11
6.1	LANDSCHAPPELIJKE CONTEXT.....	11
6.2	HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE CONTEXT.....	11
7	BESCHRIJVING VAN DE SITE	14
7.1	BODEMKUNDIGE SITUATIE	14
7.2	SPOREN EN STRUCTUREN	14
7.3	VONDSTEN	18
7.3.1	HET AARDEWERK	18
7.3.2	BOUWMATERIAAL.....	21
7.3.3	GLAS	22
7.3.4	METAAL.....	23
7.3.5	STENEN VOORWERPEN.....	23
7.3.6	MUURBEPLEISTERING	24
7.3.7	DIERLIJK BOT.....	24
7.3.8	HOUT	24
7.3.9	ZADEN EN VRUCHTEN	24
7.4	INTERPRETATIE VAN DE ARCHEOLOGISCHE SITE	25
8	SAMENVATTING.....	27
9	BIBLIOGRAFIE	29
9.1	LITERATUUR	29
9.2	DIGITALE BRONNEN	29
10	BIJLAGEN	30
10.1	INVENTARIS VAN DE FOTO'S.....	30
10.2	FOTO'S.....	32
10.3	LIJST VAN SPOREN.....	37
10.4	LIJST VAN DE VONDSTEN	40
10.5	LIJST VAN STALEN.....	43

1 INLEIDING

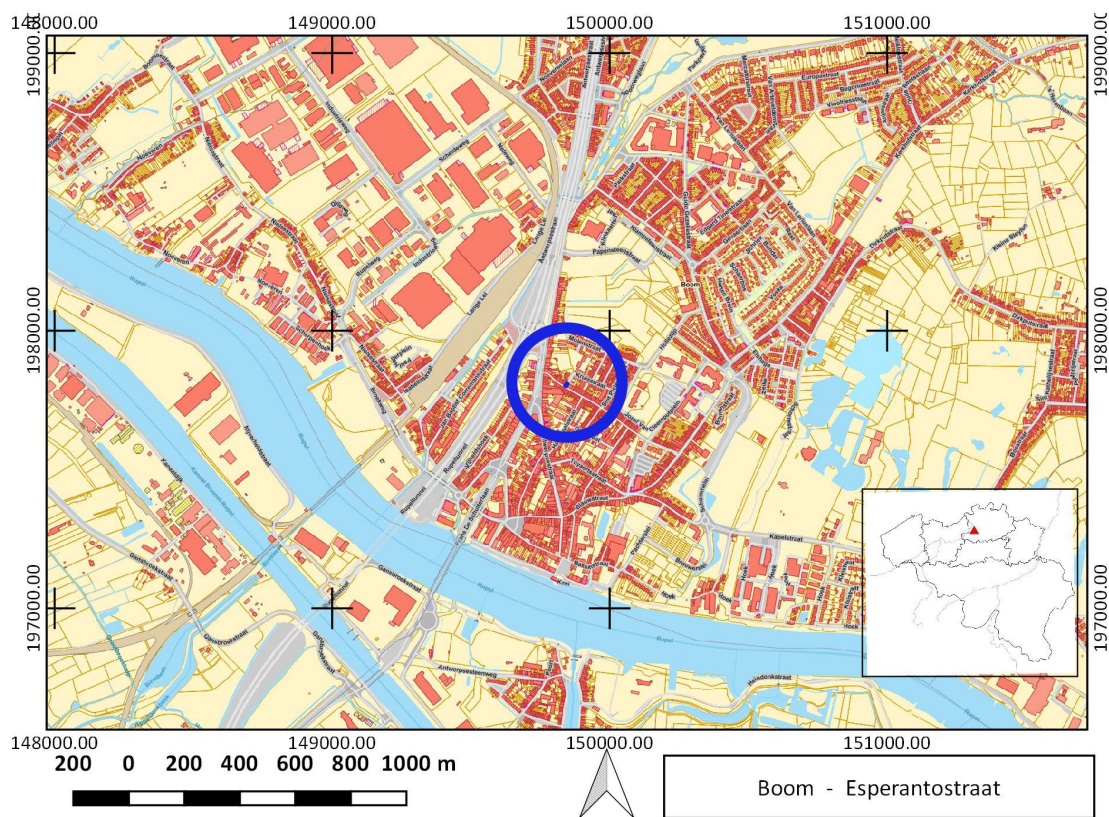
Tijdens riolerings- en wegeniswerken in de Advokaatstraat te Boom, tussen huisnummers 31 en 39, en de Esperantostraat werden bij het afgraven van het wegdek bakstenen muurfunderingen aangetroffen (fig. 1 en 2). De aannemer van de werken en de stad Boom meldden deze archeologische toevalsvondst bij het agentschap Onroerend Erfgoed van de Vlaamse Overheid. Geert Vynckier, archeoloog van het agentschap, kwam op 12/10/2018 ter plaatse (fig. 3). De vrijgekomen sporen werden onderzocht op 15 en 16/10/2018 door een ploeg van het agentschap bestaande uit één archeoloog, twee depotmedewerkers en een landmeter expert bijgestaan door Kristof Verelst¹.

Het onderzoeksgebied ligt aan de noordelijke rand van het centrum en bevindt zich op ongeveer één kilometer ten noorden van de Rupel op de noordelijke helling van de vallei op een hoogte van ca. 11,70m TAW.

Figuur 1: Lokalisatie van de toevalsvondst op de topografische kaart (© AGIV).

¹ Archeoloog en inwoner van Boom.

Figuur 2: Lokalisatie van de toevalsvondst op het GRB (© AGIV).

Figuur 3: Toestand op het terrein op 09/10/2018 (© Gemeente Boom: Van Aken Jochim).

2 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN HET PROJECT

(Boom, Advokaatstraat 31-39)

Projectcode	2018J144
Naam en erkenningsnummer erkende archeoloog	Agentschap Onroerend Erfgoed (OE) OE/ERK/Archeoloog/2015/00001
Veldwerkleider	Geert Vynckier
Locatiegegevens van het onderzochte gebied	
Provincie	Antwerpen
Gemeente	Boom
Deelgemeente	Boom
Adres	Advokaatstraat 31-39/Eesperantostraat
Toponiem	/
Boundingbox in Lambertcoördinaten (EPSG:31370)	<u>Punt1</u> : x: 197796.54m, y: 149835.15 <u>Punt2</u> : x: 197815.24m y: 149852.28
Kadastrale informatie	Openbaar domein
Toevalsvondst	
Datum vondst	09/10/2018
Datum melding	09/10/2018 (ID 354)
Dossiernummer	ID 352
Begin- en einddatum veldwerk	15/10/2018 tot 16/10/2018
Oppervlakte van het onderzoeksgebied	160m ²
Terreinwerk	Rudi Roosen, Geert Vynckier en Jos Wijnants
Opmetingen en aanmaak kaartmateriaal	Johan Van Laecke
Tekenwerk, plannen en lay-out	Sylvia Mazereel en Johan Van Laecke
Fotografie terrein en vondsten	Geert Vynckier
Rapportage	Geert Vynckier, Koen De Groote, Brigitte Cooremans, Kristof Haneca, An Lentacker en Johan Van Laecke

3 DE ONDERZOEKSOPDRACHT

3.1 ALGEMENE BEPALINGEN

Het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 vermeldt het volgende in verband met toevalsvondsten, onder Hoofdstuk 5. Archeologie – Onderafdeling 4. Toevalsvondsten:

Art. 5.1.4. Iedereen die, op een ander moment dan bij het uitvoeren van een archeologisch vooronderzoek, een archeologische opgraving of het gebruik van een metaaldetector, een roerend of onroerend goed vindt waarvan hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden dat het archeologische erfgoedwaarde heeft, is verplicht daarvan binnen drie dagen aangifte

te doen bij het agentschap. De Vlaamse Regering kan de nadere regels daarvoor bepalen. In voorkomend geval brengt het agentschap de zakelijkrechthouder en de gebruiker van de betrokken percelen, als ze niet de vinder zijn, en de gemeenten waar de vondsten worden gedaan ervan op de hoogte dat er vondsten zijn gedaan die vermoedelijk archeologische erfgoedwaarde hebben en wat de rechtsgevolgen daarvan zijn. De zakelijkrechthouder, de gebruiker en de vinder moeten tot de tiende dag na de aangifte:

1° de archeologische artefacten en hun vindplaats in onveranderde toestand bewaren;

2° de archeologische artefacten en hun context tegen beschadiging of vernieling beschermen;

3° de archeologische artefacten en hun context toegankelijk maken voor onderzoek door het agentschap.

De Vlaamse Regering kan de nadere regels daarvoor bepalen.

Na het onderzoek, vermeld in het derde lid, 3°, kan het agentschap de termijn van tien dagen inkorten of verlengen. Het agentschap brengt de zakelijkrechthouder en de gebruiker daarvan per beveiligde zending op de hoogte. Na het verstrijken van de termijn zijn de zakelijkrechthouder, de gebruiker en de vinder niet langer onderworpen aan het passiefbehoudsbeginsel voor archeologisch erfgoed voor wat betreft de gemelde vondst.

De Memorie van Toelichting van het Onroerenderfgoeddecreet vult aan:

Artikel 5.1.4. (...) De bij decreet opgelegde bewaarmogelijkheden blijven gedurende tien dagen van kracht. Gedurende deze periode beschikt de Vlaamse overheid over de nodige tijd om de noodzakelijke vaststellingen te doen of te laten doen op het terrein. De Vlaamse overheid werkt zoveel mogelijk samen met de betrokken onroerenderfgoedgemeente(n). Op basis van de terreinevaluatie kan de Vlaamse overheid de termijn van tien dagen verlengen of inkorten. Eventuele financiële tegemoetkomingen als gevolg van een termijnverlenging kunnen in uitvoeringsbesluiten worden behandeld (zoals bepaald in artikel 10.3.3). Omdat deze financiële tegemoetkomingen volledig voor rekening van de Vlaamse overheid zijn, is de Vlaamse administratie volledig voor het proces van toevalsvondsten bevoegd.

Het Onroerenderfgoedbesluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014 betreffende de uitvoering van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 (gewijzigd bij besluit van de Vlaamse Regering van 4 december 2015) vervulde als volgt:

Artikel 5.5.4. Met toepassing van artikel 5.1.4 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en in afwijking van artikel 5.5.1 tot en met artikel 5.5.3 van dit besluit geldt voor archeologische vooronderzoeken met ingreep in de bodem en archeologische opgravingen die volgen op een toevalsvondst en uitgevoerd worden door het agentschap, een onmiddellijke toelating.

Een toevalsvondst dient steeds op korte termijn behandeld te worden. Hierdoor beperkt de onderzoeksoopdracht zich tot het evalueren van het bodemarchief en het *ex situ* bewaren van mogelijk archeologisch materiaal dat dreigt vernietigd te worden. Binnen de context van een toevalsvondst kan een voorafgaandelijk bureauonderzoek niet plaatsvinden. Dit bureauonderzoek dat de landschappelijke, bodemkundige, historische en archeologische voorkennis van de vindplaats verzamelt, is noodzakelijkerwijze na het terreinonderzoek gebeurd; de resultaten zijn in dit eindverslag opgenomen.

3.2 DE VRAAGSTELLING MET BETREKKING TOT DE ARCHEOLOGISCHE SITE

Aangezien het hier een toevalsvondst betreft, is een voorafgaande vraagstelling normaal niet aan de orde. Het doel van het onderzoek van een toevalsvondst beperkt zich tot inzicht te verkrijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen en vondsten, hun datering en indien van toepassing hun relatie en fasering, alsook het *ex situ* bewaren van de vondsten die dreigen vernietigd te worden.

Uiteindelijk kunnen we aan de hand van het cartografisch en historisch onderzoek aangevuld met de archeologische gegevens op het terrein volgende onderzoeksvragen vooropstellen:

- Waartoe behoren deze bakstenen muur- en funderingsresten?
- Hoe oud zijn deze constructies?
- Behoren ze tot eenzelfde fase?
- Is er een evolutie vast te stellen binnen de verschillende onderdelen van de constructie?
- Kunnen de *archaeologica* bijdragen tot de interpretatie van de aanwezige sporen en hun datering?
- Welke vruchten werden geteeld in de achterliggende tuinen?
- Kunnen deze waarnemingen gekoppeld worden aan wat uit geschreven, grafische, cartografische en fotografische bronnen is geweten over deze constructies?

3.3 RANDVOORWAARDEN BIJ TOEVALSVONDSTEN

De randvoorwaarden noodzakelijk voor het onderzoek van een toevalsvondst worden beschreven in artikel 5.1.4. van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013: *‘De zakelijkrechthouder, de gebruiker en de vinder moeten tot de tiende dag na de aangifte de archeologische artefacten en hun vindplaats in onveranderde toestand bewaren, de archeologische artefacten en hun context tegen beschadiging of vernieling beschermen, de archeologische artefacten en hun context toegankelijk maken voor onderzoek door het agentschap’.*

Alhoewel de werken aan de riolering en de weg volop bezig waren stelde de aannemer het terrein ter beschikking van het onderzoek. De aannemer leende eveneens een graafmachine met platte bak uit om enkel bijkomende graafwerken uit te voeren. Dit gebeurde onder begeleiding van de archeoloog. Hierdoor konden de resten gemakkelijker worden opgeschoond en onderzocht (fig. 4). De uitgegraven grond werd door de aannemer afgevoerd. Tijdens het onderzoek konden de verdere werken ongestoord verder gaan op een andere plaats.

Figuur 4: De aanwezige graafmachine voerde enkele bijkomende graafwerken uit om de archeologische resten beter te kunnen opschonen (© agentschap Onroerend Erfgoed).

4 WERKWIJZE EN STRATEGIE VAN DE OPGRAVING

Het onderzoek op de site werd uitgevoerd door een team van het agentschap Onroerend Erfgoed samengesteld uit 2 depotmedewerkers (Rudi Roosen en Jos Wijnants) en één archeoloog (Geert Vynckier). De opmetingen en het verdere verwerken van de plannen gebeurden door een landmeter expert (Johan Van Laecke) en archeologisch tekenaar (Sylvia Mazereel). Inwoner van Boom en tevens archeoloog, Kristof Verelst, kwam enkele uren meehelpen op het terrein.

De opgravingstrategie bestond erin de aanwezige resten zo goed mogelijk zichtbaar te maken zodat deze konden onderzocht en beschreven worden. Gezien de omstandigheden kon het vlak slechts gedeeltelijk opgeschoond worden. Op het terrein was snel duidelijk dat er een kelder aanwezig was. Tijdens het met de graafmachine doorsnijden van deze kelder stelden we vast dat op ca. 50 cm diepte een bakstenen vloer aanwezig was. Aangezien de vulling van de kelder eenzelfde homogene opvullingslaag bleek besloten we de volledige kelder uit te graven.

Een groot deel van de aangetroffen constructies kon in situ bewaard blijven. Alleen de stroken waar de riolering en de nutsleidingen komen te liggen zouden worden uitgegraven.

De uitvoering van dit onderzoek, de registratie en opgraving van de gemelde toevalsvondst, vond plaats volgens de bepalingen van het Onroerenderfgoeddecreet (2013) zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren (versie 4.0)².

Het voorziene veldwerk werd volledig afgerond. De uitgewerkte resultaten van dit archeologisch onderzoek, de verdere verwerking van de onderzoeksgegevens en vondsten, en de interpretatie van de site binnen de ruimere historische context vormen het onderwerp van dit eindverslag.

5 AANPAK VERDER ONDERZOEK, ONDERZOEKSVRAGEN EN POTENTIEEL VOOR WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK

De studie beperkt zich tot case-gebonden onderzoeksvragen gesteld in §3.2.

² Er werd tijdens het onderzoek geen metaaldetector gebruikt daar het terrein hiervoor niet geschikt was.

6 RELEVANTE VOORKENNIS EN RUIMERE CONTEXT

6.1 LANDSCHAPPELIJKE CONTEXT

Het onderzochte gebied is gelegen in het noordelijk deel van de stad Boom. Het ligt op openbaar domein in het midden van de Esperantostraat en het kruispunt met de Advokaatstraat.

In totaal werd ongeveer 160m² onderzocht. De top van de aangetroffen constructies bevond zich tussen 11,30 m TAW in het noorden en 11,10 m TAW in het zuiden van de onderzochte zone.

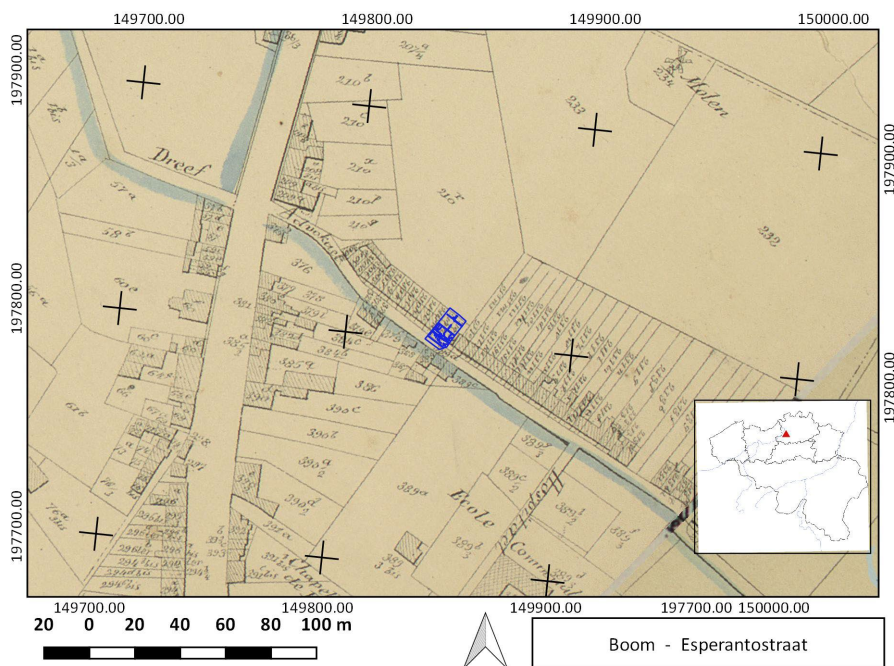
6.2 HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE CONTEXT

Gezien het een toevalsvondst betreft waarbij het historisch en archeologisch kader pas na het veldwerk kon worden onderzocht, beperkt onderstaand overzicht zich logischerwijze tot de historische en archeologische context relevant voor de vondst op zich.

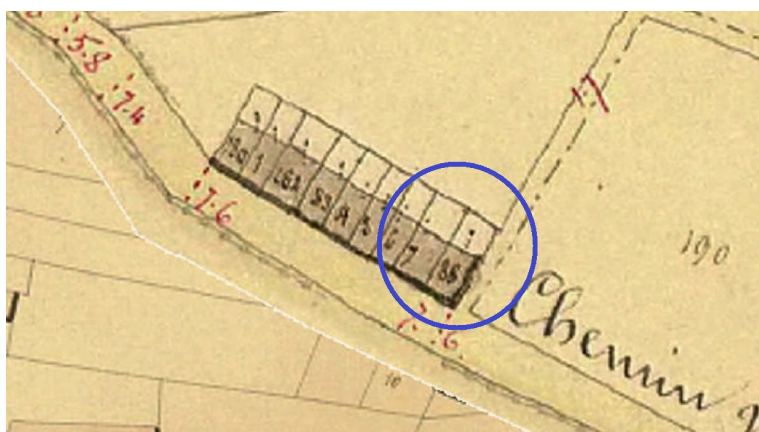
Voor dit gedeelte van de gemeente Boom zijn niet veel historische gegevens beschikbaar. We kunnen ons voorlopig alleen baseren op het aanwezige historisch kaartmateriaal. Deze zone van de stad Boom was in de 18de eeuw nog akker- en weideland afgezoomd met bomen en struiken zoals te zien op de kaart van Graaf de Ferraris uit 1771-1778 (fig. 4). Op de Atlas der Buurtwegen uit 1840 staat op de hoek van de Advokaatstraat en de latere Esperantostraat, die op dat ogenblik nog een steegje was en bijgevolg veel smaller, een woonblok van 9 huisjes met een tuintje die allen afgesloten waren met een tuinmuur (fig. 5 en 6). De aangetroffen bakstenen muurfunderingen komen overeen met de twee huisjes net ten westen van het steegje, voorloper van de Esperantostraat. Op de kaart van Popp van enkele jaren later uit 1842-1880, is het steegje van de latere Esperantostraat slecht summier te herkennen en wordt de Advokaatstraat aan de oostelijke zijde van het steegje verder volgebouwd (fig. 7 en 8). De woningen waarvan de funderingen werden aangetroffen zijn op de kaart van Popp nog steeds zichtbaar.

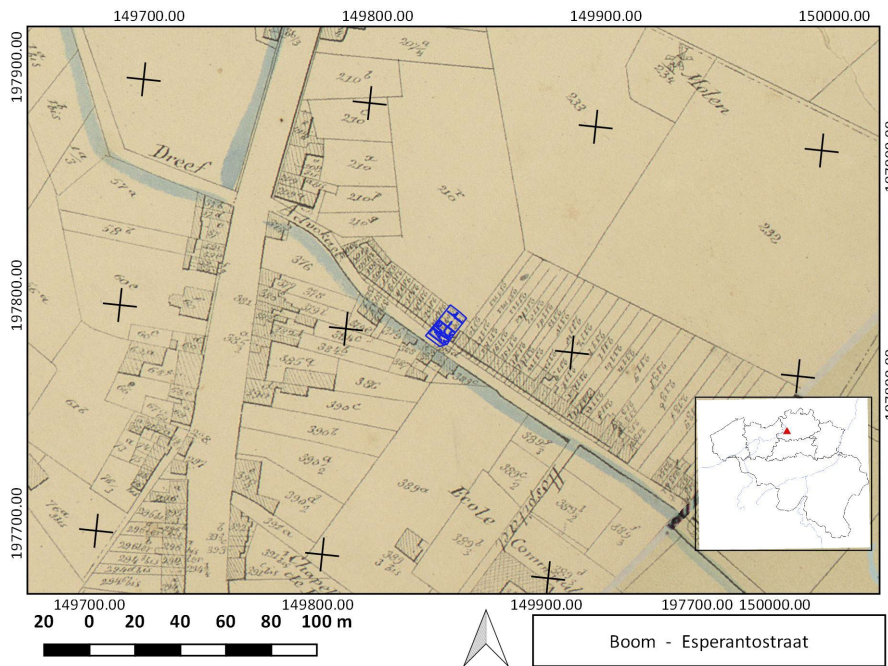
Figuur 4: De locatie van het onderzochte gebied op de kaart van Graaf de Ferraris (© AGIV).

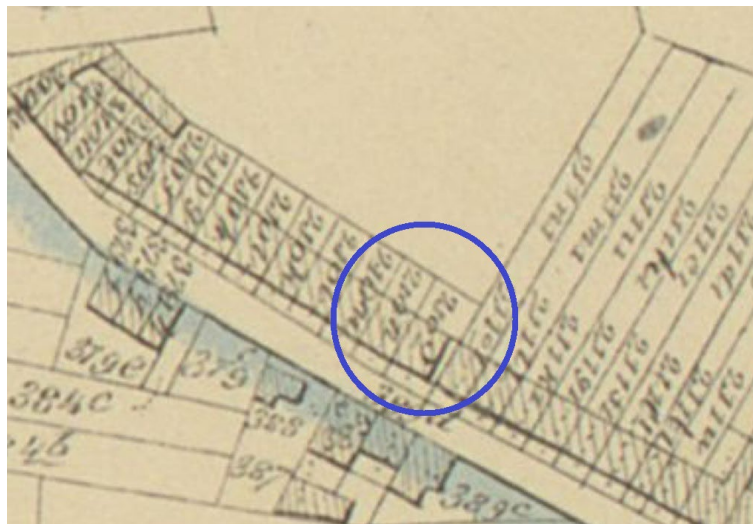
Figuur 5: De locatie van het onderzochte gebied op Atlas der Buurtwegen (© AGIV).

Figuur 6: Detail van het onderzochte gebied op Atlas der Buurtwegen (© AGIV).

Figuur 7: De locatie van het onderzochte gebied op de kaart van Popp (© AGIV).

Figuur 8: Detail van het onderzochte gebied op de kaart van Popp (© AGIV).

In de onmiddellijke omgeving van deze site werden geen grootscheepse onderzoeken uitgevoerd. Alleen werden er twee toevallsvondsten gemeld in de Advokaatstraat in oktober 2017 ten zuidwesten van deze toevallsvondst. Het ging telkens om enkele bakstenen muurfunderingen³, restanten van woningen.

Een derde en vierde toevallsvondst bevonden zich op de hoek van de Advokaatstraat en de Esperantostraat⁴ en een deel van de Esperantostraat⁵. Deze werden samen gedocumenteerd in september 2017.

³ Vynckier 2018b, 54-59, Agentschap Onroerend Erfgoed 2021a en Agentschap Onroerend Erfgoed 2021b.

⁴ Vynckier 2018a, 38-45; Agentschap Onroerend Erfgoed 2021a en Agentschap Onroerend Erfgoed 2021c.

⁵ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021d.

7 BESCHRIJVING VAN DE SITE

7.1 BODEMKUNDIGE SITUATIE

Gezien de beperkte omvang van de toevalsvondst werden geen specifieke bodemkundige waarnemingen gedaan.

7.2 SPOREN EN STRUCTUREN

In totaal werden er tijdens het onderzoek 49 sporen geregistreerd.

In de sleuf voor nutsleidingen aan de noordelijke zijde van de Advokaatstraat en ten zuiden van de werkput kwam een bakstenen fundering lopende van zuidwest naar noordoost en parallel lopend met de Advokaatstraat aan het licht (fig. 8, S1 en fig. 9).

Figuur 8: Algemeen sporen-, vondsten- en hoogteplan. 1: projectgebied; 2: rand werkput; 3: bakstenen muren en funderingen; 4: kuilen; 5: Uitbraak en insteek; 6: vloertegels; 7: vulling water- of beerput (© agentschap Onroerend Erfgoed).

Figuur 9: Muurfundering in de nutsleidingsleuf aan de Advokaatstraat (© agentschap Onroerend Erfgoed).

Ten noorden hiervan tekenden zich meerdere zuidwest-noordoost (fig. 8, S7, S15, S20, S22, S28, S31 en S35) en noordwest-zuidoost (fig. 8, S6, S14, S18, S19, S21, S24 en S34) lopende muurfunderingen af in het opengelegde opgravingsvlak. Deze muurfunderingen bevonden zich allen ongeveer 30 cm onder het huidige straatniveau en waren meestal opgebouwd uit twee rijen baksteen haaks naast elkaar geplaatst (fig. 10). Sommige bestonden uit één rij baksteen. De funderingen waren gemetseld met een gele tot geelgrijze zandige kalkmortel en bakstenen van gemiddeld 18 x 9 x 4,5 cm⁶. Door een combinatie van de zuidwestelijke muur aan de straatzijde en de andere muren zijn zo de plattegronden van twee aaneensluitende rijhuisjes aangesneden die qua plattegrond elkaars spiegelbeeld bleken te zijn.

Op het terrein was het ook snel duidelijk dat er een kelder aanwezig was (fig. 8, E en F en fig. 11). Met de graafmachine werd gestart met het maken van een doorsnede door de kelder maar op ca. 50 cm diepte onder het opgravingsniveau kwam er een bakstenen vloer tevoorschijn en werd besloten de volledige kelder leeg te halen (fig. 12 en fig. 13). Deze was opgevuld met een homogene opvullingslaag. De vloer in de kelder was opgebouwd met dezelfde bakstenen en mortel die voor de muren zijn gebruikt. De bakstenen van de vloer waren strek en in halfsteens verband gelegd. Alleen tegen de zuidelijke muur was één rij kops geplaatst.

Figuur 10: Luchtfoto van het opgravingssterrein (© agentschap Onroerend Erfgoed).

⁶ Op deze bakstenen is er soms enkele mm variatie.

Vanaf de straatzijde gezien hadden deze twee huisjes bijgevolg een voorste kamer (fig. 8, A en B) van waaruit men aan de binnenzijde van ieder huisje in een kleine ruimte kwam (fig. 8, C en D). Van uit deze ruimten vertrok een bakstenen trap, bestaande uit twee treden, richting (kruip)kelder die vanaf het huidige straatniveau slechts 80 cm diep was (fig. 8, S17 en S27 & fig. 14). De kelders van beide huisjes hadden in het zuidwesten een gemeenschappelijke ovale water- of beerput opgebouwd uit baksteen (17x8x5 cm) en eenzelfde mortel gebruikt voor de andere muren. Deze water- of beerput

ging op zijn minst nog 60 cm⁷ dieper en was opgevuld met puin van de afbraak van de woningen (fig. 8, S23 & fig. 15). De exacte diepte van deze put kon door opkomend grondwater niet bepaald worden. De scheiding tussen beide kelders werd gevormd door een muur van één rij bakstenen waartegen de bakstenen vloer werd gelegd (fig. 8, S22). De binnenwanden van de keldertjes waren plaatselijk nog besmeerd met een lichtgrijze witte kalkmortel.

Figuur 14: Een van de keldertrappen (S27) in baksteen (© agentschap Onroerend Erfgoed).

Figuur 15: De water- of beerput op de scheiding van beide kelders (© agentschap Onroerend Erfgoed).

Achter deze achterkamertjes liep wederom een noordwest-zuidoost gerichte muur die we voorlopig interpreteren als de achtergevel van de huisjes (fig. 8, S21). Ongeveer 5 m naar het noordoosten was er een laatste parallelle muur zichtbaar (fig. 8, S40 en S42). We veronderstellen dat dit afgebakende gebied, aangezien de bodem hier niet bestaat uit opvullingslagen met talrijke afbraakresten, maar eerder uit een donkerbruine humusrijke laag met enkele baksteen-, mortelfragmenten en enkele scherven, buiten de huisjes lag (fig. 8, G-H en fig. 10). We interpreteren deze dan ook als de tuintjes achter de huisjes die tevens door een muur van elkaar moeten gescheiden geweest zijn (fig. 8, S36 en S39). Ten noorden van deze muur troffen we nog een strook van 3 ongefundeerde rijen bakstenen aan, gemaakt met eenzelfde baksteen (fig. 8, S45). De 2 buitenste rijen waren kops geplaatst met ertussen één rij strek. Wat dit juist voorstelt weten we niet. We interpreteren het voorlopig als een soort afvoerkanaal. Tussen de muurfundering S42 en S45 bevond zich de restant van een rode tegelvloer (17x17x2,8 cm) (fig. 8, S43 en fig. 16). Na wat bijkomend opkuiswerk stelden we vast dat het zgn. afvoerkanaal na 2 meter een hoek maakte van 90° en verder liep in noordwestelijke richting (fig. 8, S48 & fig. 16).

⁷ Deze put werd voor een deel uitgegraven.

Figuur 16: Het zgn. bakstenen afvoerkanaal (S45 en S48) en links restanten van de tegelvloer (S43) (© agentschap Onroerend Erfgoed).

7.3 VONDSTEN

7.3.1 Het aardewerk⁸

7.3.1.1 Inleiding

Bij het onderzoek zijn in totaal 176 aardewerkfragmenten ingezameld, afkomstig van vijf spoornummers (tabel 1). Bijna alle vondsten komen uit de lagen S37, S38, S46 en S47, die zich tussen de muren bevonden en die als restanten van de oude tuinlaag geïnterpreteerd zijn. Enkel S5, waaruit slechts 2 scherven afkomstig zijn, behoort niet tot de tuinlagen maar is mogelijk een oudere laag die zich onder de afgebroken huizen bevond.

spoornummer	S5		S37		S38		S46		S47		totaal	
aardewerksoort	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
rood	0		125	92,6	2	50,0	10	33,3	0		137	77,8
steengoed	1	50,0	0		1	25,0	1	3,3	1	20,0	4	2,3
witbakkend	0		1	0,7	0		1	3,3	0		2	1,1
faience	0		1	0,7	0		0		0		1	0,6
industrieel wit	0		6	4,4	1	25,0	18	60,0	4	80,0	29	16,5
pijpaarde	1	50,0	2	1,5	0		0		0		3	1,7
totaal	2	100	135	100	4	100	30	100	5	100	176	100

Tabel 1: Telling van alle aardewerkvondsten (schervenaantallen).

Rood aardewerk

De meeste fragmenten behoren tot het rood aardewerk van lokale of regionale herkomst, alles samen 137 scherven of 77,8 % van alle aardewerkvondsten. Opvallend is dat het merendeel (125 scherven) afkomstig is van spoor S37, waarvan 115 fragmenten afkomstig van slechts 3 verschillende quasi volledige individuen. Het betreft een kan met bandvormige rand met gietsneb op een gedraaide

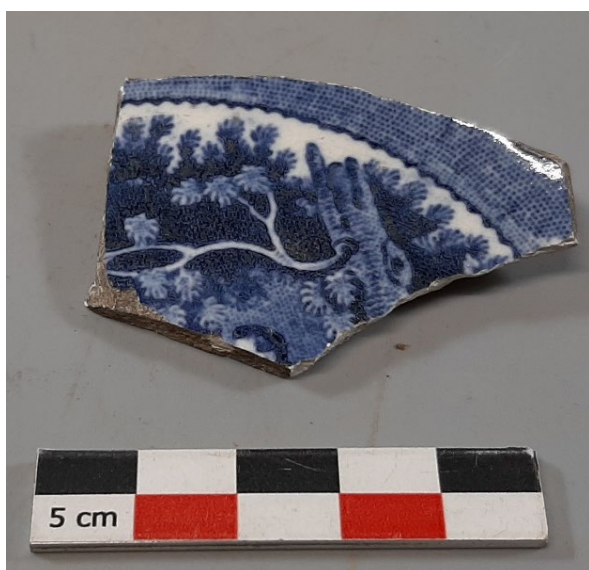
⁸ Onderzoek door Koen De Groote.

1

2

3

4

Fig. 17: Enkele aardewerkvondsten: Faïence (1), industrieel wit aardewerk (2-4) (© agentschap Onroerend Erfgoed).

Tingeglazuurd aardewerk

Met 1 wandfragment in faïence is het tingeglazuurd aardewerk nauwelijks vertegenwoordigd. Het betreft een klein wandfragment van een bord of schotel, met intern een netvormig decor in donkerblauwe verf op een lichtblauwe achtergrond (fig. 17, 1).

Een fragment van een zogenaamde Delftse tegel behoort eveneens tot het tin geglazuurd aardewerk maar wordt verderop apart besproken bij het bouw materiaal.

Industrieel aardewerk

Met 29 fragmenten is het industrieel aardewerk de op een na best vertegenwoordigde aardewerksoort. Hiervan behoren 28 fragmenten tot de groep van het industrieel wit aardewerk, waarvan de producties uit Maastricht in de tweede helft 19de en eerste helft 20ste eeuw tot de belangrijkste vertegenwoordigers behoorden. Eén fragment heeft waarschijnlijk een Engelse herkomst en kan als creamware gedetermineerd worden¹⁰.

Creamware ontstaat in het midden van de 18de eeuw in Staffordshire, onder meer in de befaamde fabrieken van Wedgwood. Het kenmerkt zich door een wit steengoedhard baksel met een

¹⁰ Bartels 1999, 237-252.

transparant glazuur dat een lichtgroene schijn vertoont. Het fragment uit S38 is afkomstig van een schoteltje en is versierd met een drukprint in blauwe inkt. Het fragment bevat de bovenzijde van het decor met een landschap met boom en struiken en een centrale mannenfiguur, waarvan de aanzet hoofd nog net zichtbaar is (fig. 17, 3).

Het overige industrieel wit aardewerk is vertegenwoordigd door 6 rand-, 17 wand- en 5 bodemfragmenten van drie vormen: kopje (3 fragmenten van minstens 2 individuen), tas (8 scherven van minstens 2 individuen) en bord (8 scherven van minstens 1 individu). Slechts 1 fragment vertoont versiering: een klein wandfragment van een kopje met extern een transferprint van een bloemendecor in zwartblauwe inkt (fig. 17, 2). De overige scherven zijn onversierd wit. Eén bodemfragment vertoont aan de buitenzijde een deel van een beeldmerk in de vorm van een gekroond wapenschild (fig. 17, 4).

Deze verzameling van industrieel aardewerk is algemeen in de 19de tot eerste helft 20ste eeuw te plaatsen, en wegens de bijna afwezigheid van decoratie voor het merendeel waarschijnlijk zelfs na 1850.

Witte pijpenaarde

Ten slotte zijn er ook drie pijpfragmenten in witte pijpenaarde ingezameld. Het gaat om twee steelfragmenten uit S37 en een randfragment van een pijpenkop uit S5. Het gaat duidelijk om een fragment van een ovale kop, een type dat ten vroegste in de 18de eeuw kan gedateerd worden¹¹.

7.3.1.2 Besluit

Alle beter te dateren vondsten situeren zich in de 19de tot eerste helft 20ste eeuw, en zijn duidelijk gerelateerd aan de bewoning van de huisjes. Enkel een fragment van een steengoedkan uit Raeren uit S5 is met een datering in de 15de-16de eeuw duidelijk ouder, maar het samengaan met een pijpenkopfragment dat ten vroegste 18de-eeuws is, maakt duidelijk dat het om een residueel fragment gaat.

7.3.2 Bouwmateriaal¹²

In totaal werden er 35 vondsten van bouwmateriaal ingezameld. Het gaat vooral om bakstenen (16) die uit de verschillende funderingen en muren werden genomen als staal. Deze zijn allemaal gemiddeld 19x8,5x4,5cm groot. Alleen de bakstenen van de waterput (17x8x5cm) en deze van de trappen (14x7x4cm) wijken af.

Een volgende vondstcategorie zijn dakpannen. Hiervan werden fragmenten aangetroffen in S23 en S26. De dakpannen zijn van het type golfpan, een type dat algemeen vanaf de 16de eeuw voorkomt.

In S46 werd een hoekfragment van een muurtegel van een zogenaamde Delftse tegel in tingeglazuurd aardewerk aangetroffen, een tegelsoort die vanaf de tweede helft van de 17de tot eind 19de eeuw werd vervaardigd (fig. 18). Op de witte ondergrond is een deel van een landschap met een bootje op water te zien, uitgevoerd in kobaltblauwe verf.

Uit S37, S38 en S46 werd een fragment van een vloertegel, te herkennen als een cementtegel, ingezameld. Deze uit S46 (zo goed als volledig) meet 17x17x2cm en vertoont een gekleurd geometrisch motief, algemeen te dateren tussen 1875 en 1950¹³ (fig. 18).

Van het vloertje S43 achteraan op de site werden 4 tegels, 17x17x2,8cm, bijgehouden in rood baksel.

¹¹ Duco1987, 26-27, 43-63.

¹² Onderzoek door Koen De Groote.

¹³ Baeck 2021.

Fig. 18: Muurtegel in tingeglazuurd aardewerk (zogenaamde Delftse tegel) (links) en een industriële cementtegel (rechts) (© agentschap Onroerend Erfgoed).

7.3.3 Glas

In totaal werden 33 glasfragmenten en 6 volledige flesjes ingezameld, afkomstig van 6 spoornummers (tabel 2). Bijna alle vondsten komen uit de vulling van de waterput S23, de opvulling van de kelder S26, en de lagen S46 en S47 waar ook het meeste aardewerk uit kwam.

spoornummer	S23	S26	S37	S38	S46	S47	totaal
glassoort	<i>n</i>	<i>n</i>	<i>n</i>	<i>n</i>	<i>n</i>	<i>n</i>	
kleurloos	6				4	1	11
bruin	3						3
groen		2			12		14
vensterglas		7	1	1	1	1	11
totaal	9	9	1	1	17	2	39

Tabel 2: Telling van alle glasvondsten (schervenaantallen en volledige flesjes).

Uit S23 kwamen alleen maar flesjes waarvan er 3 in bruin glas (fig. 19, links) met aan de buitenzijde het opschrift: *extern gebruik/ usage externe* en 3 in kleurloos glas (fig. 19, rechts) -2 volledige en eentje fragmentair- met op de bodem de opschriften 60, 200 en 500. Het eerste kan een inktpotje zijn. De rest van het glaswerk bestaat uit fragmenten van vensterglas en scherven van flessen en flesjes.

Fig. 19: De flesjes in bruin glas met het opschrift: *uitwendig gebruik* en twee volledige flesjes in kleurloos glas (© agentschap Onroerend Erfgoed).

7.3.4 Metaal

Er werden 9 fragmenten van voorwerpen in metaal ingezameld waaronder 4 spijkerfragmenten (S26 en S46), 2 fragmenten van een hengel in ijzer (S23), een ijzeren rooster (S26), een fragment van een muuranker (S26) en een trechter (S23) in geëmailleerd metaalblek (fig. 20).

Fig. 20: Het ijzeren rooster uit S26 en de trechter in geëmailleerd metaalblok uit S23 (© agentschap Onroerend Erfgoed).

7.3.5 Stenen voorwerpen

Naast een fragment van een tegel in marmer (S38) is er alleen een slijpsteen aangetroffen in natuursteen S46 (fig. 21).

Fig. 21: De slijpsteen uit S46 (© agentschap Onroerend Erfgoed).

7.3.6 Muurbepoistering

Uit S25 en S26 kwamen 5 fragmenten muurbepoistering met een blauwe deklaag.

7.3.7 Dierlijk bot¹⁴

Uit S46 kwamen twee fragmenten van dierlijk bot waarvan het eerste behoorde tot een groot zoogdier (paard of rund) en het tweede een afgezaagd distaal (onderste) stuk van een volwassen opperarmbeen (humerus) van een rund betrof.

7.3.8 Hout¹⁵

In de waterput S23 werden twee houten objecten aangetroffen bij het deels verdiepen ervan (fig. 22). Het gaat om twee planken waarvan het eerste grootste, kromme stuk 80 cm lang en 15 cm breed is. Mogelijks is dit een onderdeel van het deksel of afdekking van de waterput. Dit is gemaakt van eikenhout (*Quercus sp.*). Het tweede plankfragment is 30 x 8 cm en is gemaakt uit populier of wilg (*Salix/Populus sp.*)¹⁶.

Dendro-analyse was niet mogelijk door het beperkt aantal ringen (<40)¹⁷.

Fig. 22: De twee houten planken uit S23 (© agentschap Onroerend Erfgoed).

7.3.9 Zaden en vruchten

Er zijn 3 monsters uit een opvullingslaag van de achtertuin van de huizen gecontroleerd op de aanwezigheid van botanische resten. In 2 daarvan zijn enkele onverkoolde plantaardige resten aangetroffen, de conditie is slecht (Tabel 3).

De zaden zijn afkomstig van wilde planten. Het is niet met zekerheid vast te stellen of we hier al dan niet met recent, intrusief materiaal te maken hebben. Zaden van de aanwezige soorten vertegenwoordigen wel vaker contaminatie. Zo is bijvoorbeeld melganzenvoet een soort die voor de verspreiding van zijn zaden, naast wind en water, beroep doet op tussenkomst van dieren, waardoor makkelijk contaminatie kan ontstaan. Ofwel gaat het hier om recente vervuiling of om het erg povere restant van een uitgebreider soortenassortiment waarvan alleen de stevigste structuren hebben kunnen overleven en dus niet representatief is voor de oorspronkelijke inhoud van deze kuilen. Het

¹⁴ Determinatie door collega An Lentacker.

¹⁵ Determinatie door collega Kristof Haneca.

¹⁶ Er kon geen onderscheid gemaakt worden tussen beide soorten.

¹⁷ De verzaagde houten voorwerpen werden niet bijgehouden.

Spoor	46	38	37	
Inventaris	26	27	28	
Structuur	laag	laag	laag	
volume	10?	10?	10?	
Densiteit (zw/w/r/v/zv)	zw	nvt	zw	
Diversiteit (zw/w/r/v/zv)	zw	nvt	zw	
Bewaring (ov/c/min)	ov	nvt	ov	
Conditie (s/m/g)	s	nvt	s	
contaminatie	?	-	?	
Wilde planten				
<i>Chenopodium album</i> (ov)	x	-	x	melganzenvoet
<i>Mercurialis annua</i> (ov)	x	-	-	tuinbingelkruid
<i>Oxalis corniculata</i> (ov)	-	-	x	gehoornde klaverzuring
<i>Urtica dioica</i> (ov)	x	-	-	grote brandnetel

8 SAMENVATTING

Na de melding van een toevalsvondst op de hoek van de Advokaatstraat 31-39 en de Esperantostraat werden door het agentschap Onroerend Erfgoed de aangetroffen sporen gedocumenteerd en opgegraven.

Deze aangetroffen sporen, bakstenen muren en muurfunderingen, inclusief de aangetroffen kelder en waterput, behoren duidelijk tot twee kleine arbeiderswoningen die tot de huizenrij behoorden van 9 in totaal die zichtbaar zijn op de Atlas der Buurtwegen en de Popp kaart. Deze werden in de eerste helft van de 19de eeuw opgericht. Het grondplan van de woningen op de kaarten komt overeen met de aangetroffen grondplannen op het terrein.

De huisjes bevinden zich langs de Advokaatstraat vlakbij het steegje dat later, na het afbreken van deze huisjes, wordt uitgebreid tot de Esperantostraat. De beeldbank van de gemeente Boom leverde een foto op uit 1951 waarop de afgebroken huisjes nog zichtbaar zijn (fig. 22)²⁰.

Het afbreken van de huisjes moet gebeurd zijn rond 1954²¹. Een zoektocht naar meer informatie over deze arbeiderswoningen leverde alleen een steekkaart op waar een toelating werd gegeven voor de afbraak van nr. 33, het westelijke huisje van de twee. Meer gegevens van bewoners en hun bezigheden werden niet terug gevonden.

De gevelbreedte van de woningen was 4,5m en de lengte 7,5m. De diepte van de percelen tot aan de achterste tuinmuur bedroeg ca. 13m vanaf de straatzijde.

Fig. 22: De twee opgegraven arbeiderswoningen (rode cirkel) en het steegje (groene pijl) op een foto uit 1951 (© Beeldbank ten Boome. nr. 4312 inv.nr. FAB000888.).

Vanaf de straatzijde gezien hadden deze twee huisjes bijgevolg een voorste kamer (fig. 8, A en B) van waaruit men aan de binnenzijde van ieder huisje in een kleine ruimte kwam (fig. 8, C en D). Van uit deze ruimten vertrok een bakstenen trap, bestaande uit twee treden, richting (kruip)kelder (fig. 8, E en F) die vanaf het huidige straatniveau slechts 80 cm diep was. De kelders van beide huisjes hadden in het zuidwesten een gemeenschappelijke ovale water- of beerput opgebouwd uit baksteen die vanuit de bovenliggende kamers bereikbaar moet zijn geweest. Deze water- of beerput ging op zijn minst nog 60 cm dieper en was opgevuld met puin van de afbraak van de woningen. De exacte diepte van deze put kon door opkomend grondwater niet bepaald worden. De scheiding tussen beide kelders werd gevormd door een muur van één rij bakstenen waartegen de bakstenen vloer werd gelegd. De binnenwanden van de keldertjes waren plaatselijk nog besmeerd met een lichtgrijze witte kalkmortel.

²⁰ Beeldbank ten Boome 2021.

²¹ Informatie bekomen van Kristof Verelst en Sally Scheerens.

De vondsten zijn niet talrijk maar de best dateerbare (aardewerk, bouw materiaal,) zijn te situeren in de 19de tot de eerste helft van de 20ste eeuw en kunnen duidelijk gerelateerd worden aan de bewoning van de huisjes.

De drie monsters voor onderzoek van plantaardige resten werden allen genomen in de donkerbruine lagen achter de huisjes op de plaats waar een tuin verondersteld wordt. Dit onderzoek toonde aan dat de meeste aangetroffen zaden afkomstig zijn van wilde planten maar deze kunnen intrusief zijn. Het gaat wel om soorten die regelmatig worden gevonden in contexten gerelateerd aan de aanwezigheid van (moes)tuinen.

2022

9.1 LITERATUUR

VYNCKIER G. 2018B: Toevalsvondst ID 209: Advokaatstraat 22 en 30/32 in Boom (prov. Antwerpen). In: COUSSEMER K., DEMERRE I., MEYLEMANS E., MOENS J., VANHOUTTE S., VAN LAECKE J., VERELST K. & VYNCKIER G. *Onderzoeksrapport: Verslagen van archeologische toevalsvondsten uit 2017 waar geen verder terreinonderzoek nodig of mogelijk was*. 54-59. Brussel.

GAZET VAN ANTWERPEN 2017: *Archeoloog ontdekt huisjes uit de 19de eeuw in de Advokaatstraat* [online] http://www.gva.be/cnt/dmf20170925_03094955/archeoloog-ontdekt-huisjes-uit-19de-eeuw-in-advokaatstraat (Geraadpleegd op 15 januari 2019).

10 BIJLAGEN

10.1 INVENTARIS VAN DE FOTO'S

Fotonr.	Werkput	Vlak	Spoornr.	Type	Omschrijving/Datum
1	1	1	/	algemeen	zicht op de TV op 09/10/2018
2	1	1	/	algemeen	zicht op de TV op 09/10/2018
3	1	1	/	algemeen	zicht op de TV op 12/10/2018
4	1	1	/	algemeen	zicht op de opgraving op 15/10/2018
5	1	1	/	algemeen	zicht op de opgraving op 15/10/2018
6	1	1	/	algemeen	zicht op de opgraving op 15/10/2018
7	1	1	/	algemeen	zicht op de opgraving op 16/10/2018
8	1	1	/	algemeen	zicht op de opgraving op 16/10/2018
9	1	1	/	algemeen	zicht op de opgraving op 16/10/2018
10	1	1	/	algemeen	zicht op de opgraving op 16/10/2018
11	1	1	/	algemeen overzicht	fundering S1 op 12/10/2018
12	1	1	/	algemeen overzicht	fundering S1 op 12/10/2018
13	1	1	/	algemeen overzicht	werkput 1 vanuit het ZO 15/10/2018
14	1	1	/	algemeen overzicht	werkput 1 vanuit het Z 15/10/2018
15	1	1	/	algemeen overzicht	werkput 1 vanuit het ZW 15/10/2018
16	1	1	S5, S6 en S7	overzicht	vanuit het O; 15/10/2018
17	1	1	S5, S6 en S7	overzicht	vanuit het O; 15/10/2018
18	1	1	S5, S6 en S7	overzicht	vanuit het Z; 15/10/2018
19	1	1	S10	detail	vanuit het Z; 15/10/2018
20	1	1	S10	detail	vanuit het Z; 15/10/2018
21	1	1	S31 en S32	detail	vanuit het W; 15/10/2018
22	1	1	S31 en S32	detail	vanuit het W; 15/10/2018
23	1	1	meerdere	overzicht	vanuit het W; zuidelijk deel opgravingsput; 15/10/2018
24	1	1	meerdere	overzicht	vanuit het W; zuidelijk deel opgravingsput, 15/10/2018
25	1	1	meerdere	overzicht	vanuit het W; midden deel opgravingsput met opgevlude kelder; 15/10/2018
26	1	1	meerdere	overzicht	vanuit het W; midden deel opgravingsput met opgevlude kelder; 15/10/2018
27	1	1	meerdere	overzicht	vanuit het W; midden deel opgravingsput met opgevlude kelder; 15/10/2018
28	1	1	meerdere	overzicht	vanuit het W; midden deel opgravingsput met opgevlude kelder; 15/10/2018
29	1	1	meerdere	overzicht	vanuit het W; noordelijk deel opgravingsput, 15/10/2018
30	1	1	meerdere	overzicht	vanuit het W; noordelijk deel opgravingsput, 15/10/2018
31	1	1	meerdere	overzicht	vanuit het W; noordelijk deel opgravingsput, 15/10/2018
32	1	1	meerdere	overzicht	vanuit het W; noordelijk deel opgravingsput, 15/10/2018
33	1	1	meerdere	overzicht	vanuit het W; noordelijk deel opgravingsput, 15/10/2018
34	1	1	meerdere	overzicht	vanuit het W; noordelijk deel opgravingsput, 15/10/2018
35	1	1	meerdere	overzicht	vanuit het O; noordelijk deel opgravingsput, 15/10/2018
36	1	1	meerdere	overzicht	vanuit het O; noordelijk deel opgravingsput, 15/10/2018
37	1	1	meerdere	overzicht	vanuit het O; noordelijk deel opgravingsput, 15/10/2018

97	1	2	leeggemaakte kelder	overzicht	vanuit het W; 16/10/2019
98	1	2	leeggemaakte kelder	overzicht	westelijk deel vanuit het Z; 16/10/2019
99	1	2	leeggemaakte kelder	overzicht	midden deel vanuit het Z; 16/10/2019
100	1	2	leeggemaakte kelder	overzicht	oostelijk deel vanuit het Z; 16/10/2019
101	1	2	leeggemaakte kelder	overzicht	vanuit het O; 16/10/2019
102	1	2	leeggemaakte kelder	overzicht	vanuit het O; 16/10/2019
103	1	2	S18, S23 en S28	detailoverzicht	vanuit het N; 16/10/2019
104	1	2	S18, S23, S24 en S28	detailoverzicht	vanuit het N; 16/10/2019
105	1	2	S23, S24 en S28	detailoverzicht	vanuit het N; 16/10/2019
106	1	2	S27	detail	vanuit het O; 16/10/2019
107	1	2	S17	detail	vanuit het W; 16/10/2019
108	1	2	S21 en S22	detail	vanuit het Z; 16/10/2019
109	1	2	S24	detail	pleister op keldermuur; vanuit het N; 16/10/2019
110	1	2	leeggemaakte kelder	overzicht	vanuit het Z; 16/10/2019
111	1	2	leeggemaakte kelder	overzicht	vanuit het Z; 16/10/2019
112	1	2	leeggemaakte kelder	overzicht	vanuit het Z; 16/10/2019
113	1	2	leeggemaakte kelder	overzicht	vanuit het Z; 16/10/2019
114	1	2	leeggemaakte kelder	overzicht	vanuit het Z; 16/10/2019
115	1	2	leeggemaakte kelder	overzicht	vanuit het Z; 16/10/2019
116	1	2	S43 tot S45	detailoverzicht	vanuit het ZO; 16/10/2019
117	1	2	S43 tot S48	detailoverzicht	vanuit het O; 16/10/2019
118	1	2	S43 tot S45	detailoverzicht	vanuit het ZO; 16/10/2019
119	1	2	S43 tot S48	detailoverzicht	vanuit het N; 16/10/2019
120	1	2	S43 tot S48	detailoverzicht	vanuit het N; 16/10/2019
121	1	2	S23	detail	half leeg gehaalde waterput; vanuit het N; 16/10/2019
122	1	2	S23	detail	leeg gehaalde waterput; vanuit het N; 16/10/2019

10.2 FOTO'S

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

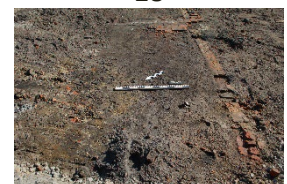
29

30

31

32

33

34

35

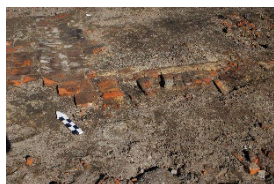

36

////////////////////////////////////

61

62

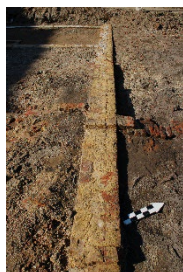
63

64

65

66

67

68

69

70

71

72

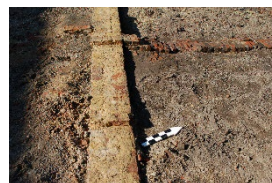
73

74

75

76

77

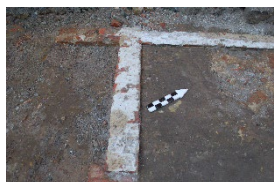
78

79

80

81

82

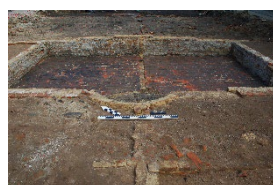

83

84

10.3 LIJST VAN SPOREN

Spoor-nummer	type	interpretatie	beschrijving
1	muur	muurfundering; >800x20cm	bakstenen (18x9x4,5cm); gele tot geelgrijze zandige kalkmortel
2	kuil/laag	laag/kuil gevuld met puin	donkerbruine tot zwarte zandige leemvulling; baksteen-, en mortelfragmenten (Ø 140cm)
3	kuil/laag	laag/kuil gevuld met puin	donkerbruine zandige leemvulling; baksteen-, houtskool en mortelfragmenten (Ø 120cm)
4	kuil/laag	laag/kuil gevuld met puin	donkerbruine zandige leemvulling; baksteen-, houtskool en mortelfragmenten (Ø 90cm)
5	laag	opvullingslaag	bruine zandige leemvulling; baksteen-, houtskool en mortelfragmenten; cf. S10, S11, S12 en S13
6	muur	fundering (100x27cm)	bakstenen (18x9x4,5cm); gele tot geelgrijze zandige kalkmortel aansluitend bij S7; 1 kops en 1 strek
7	muur	fundering (120x18cm)	bakstenen (18x9x4,5cm); gele tot geelgrijze zandige kalkmortel aansluitend bij S1 en S14; 2 strek
8	langwerpig spoor	uitbraak? (890x50 tot 80cm)	bruin tot bruingrijze gele zandige leemvulling; baksteen-, houtskool en mortelfragmenten
9	langwerpig spoor	uitbraak? (80cm breed)	bruin tot bruingrijze gele zandige leemvulling; enkele groengele kleiblokken; baksteen-, houtskool en mortelfragmenten
10	rechthoekige kuil	kuil gevuld met puin (80x75cm)	grijsbruine tot bruine zandige leemvulling; baksteen-, en veel mortelfragmenten
11	laag	opvullingslaag	bruine zandige leemvulling; baksteen-, houtskool en mortelfragmenten; cf. S5, S10, S12 en S13
12	laag	opvullingslaag	bruine zandige leemvulling; baksteen-, houtskool en mortelfragmenten; cf. S5, S10, S11 en S13
13	laag	opvullingslaag	bruine zandige leemvulling; baksteen-, houtskool en mortelfragmenten; cf. S5, S10, S11 en S12
14	muur	restant fundering	1 rij bakstenen bewaard aan de rand van S8; gele tot geelgrijze zandige kalkmortel aansluitend bij S8 en S15;

10.4 LIJST VAN DE VONDSTEN

Inv. Nr	site	WP	vlak	spoor	materiaal	foto	Soort	Baksel	techniek	versiering	Vorm	Type	Datum begin	Datum eind	R	W	B	F	MAI	Opmerkingen
CERAMIEK																				
1	Boom	1	1	5	aw		steengoed	Raeren	bruine engobe + zoutglazuur				1400	1550		1				
1	Boom	1	1	5	pijpaarde		pijp				pijpenkop		1600	1900	1				1	
4	Boom	1	1	38	aw	x	creamware	Staffordshire?		transferprint blauw	schotel		1800	1900			1			Centraal bovenzijde van decor met persoon in landschap met boom en struiken, aanzet mannenhoofd (haartooi) is nog net zichtbaar
4	Boom	1	1	38	aw		steengoed	Rijnlands	zoutglazuur		fles		1750	1900			1			Vlakke gedraaide bodem, mineraalwaterfles
4	Boom	1	1	38	aw		rood		loodglazuur				1700	1900		1				
5	Boom	1	1	37	pijpaarde		pijp				pijpensteel		1600	1900				1		
5	Boom	1	1	37	aw		rood		loodglazuur				1600	1900		2	1			
5	Boom	1	1	37	aw		rood		koperglazuur + loodglazuur	wit slib + koper			1700	1900		1				groen op wit slib extern en bruin intern
5	Boom	1	1	37	aw		rood		ijzerhoudend loodglazuur							1				zwartbruin glazuur (ijzer) extern en gewoon loodglazuur intern. Reducerend baksel,
5	Boom	1	1	37	aw	x	faience			kobaltblauw	bord/schotel		1700	1900		1				Klein fragment, intern netvormig decor in donkerblauw op een lichtblauwe achtergrond,
5	Boom	1	1	37	aw		industrieel wit						1800	1950	1	1			1	
5	Boom	1	1	37	aw		industrieel wit				tas		1800	1950		2				
5	Boom	1	1	37	aw		industrieel wit				bord		1800	1950		1				
5	Boom	1	1	37	aw		industrieel wit		transferprint		kopje		1800	1950		1				klein fragment, transferprint extern met bloemen in een vuiblaauw,
5	Boom	1	1	37	aw		rood		ijzerhoudend loodglazuur + loodglazuur		kan		1700	1900	6	23	7	2	1	zwartbruin glazuur (ijzer) extern en gewoon loodglazuur intern. Alle fragmenten behoren tot dezelfde kan met bandvormige rand op vlakke bodem, Geknepen oor en gietsneb, 3 draairibbels op schouder Grotendeels gereduceerd baksel
5	Boom	1	1	37	aw		rood		ijzerhoudend loodglazuur + loodglazuur		kruik		1700	1900	6	45	2	1	1	Bruin glazuur (ijzer) extern en gewoon loodglazuur intern. Alle fragmenten behoren tot dezelfde kruik met zware bandvormige rand met gietsneb op gedraaide standring, Het rolronde oor is bovenan geknepen, Draairibbels op hals en schouder. Ten dele gereduceerd, vooral op de dunnere scherven.
5	Boom	1	1	37	aw		rood		loodglazuur		diepe pan		1700	1900	6	14	2	1	1	23 scherven van dezelfde diepe open kookvorm op vlakke bodem met twee horizontale oren. Intern dekkend loodglazuur, De wand is sterk beroet.
5	Boom	1	1	37	aw		rood		loodglazuur		kom		1700	1900	2	2				Intern geglazuurd, kleine komvom met gietsneb en dekselgeul,
5	Boom	1	1	37	aw		wit		koperglazuur		vergiet		1700	1900		1				Wandfragment mrt twee doorboringen, wrschl vergiet. Dekkend glazuur intern en extern
5	Boom	1	1	37	aw		rood						1600	1900		1				Ongeglaazuurd, van groot recipiënt,
6	Boom	1	1	46	aw		industrieel wit				tas		1800	1950	2	2	1		1	

